

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:1873

av **Teres Lindberg m.fl. (S)**

Framtidsreformer för Stockholmsregionen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en urban tillväxtpolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av jobbfrämjande insatser för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av utbildningsinsatser för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av fler bostäder för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av fungerande kommunikationer och infrastruktur för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en fungerande välfärd för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av en politik som stärker den sociala sammanhållningen för en växande Stockholmsregion och tillkännager detta för regeringen.

Stockholmsregionen behöver en urban tillväxtpolitik

Stockholmsregionen är navet i bygget av ett modernt och konkurrenskraftigt Sverige. Med en ökad inflyttning, en stark arbetsmarknad och höga söktryck till utbildningsplatser finns det enorma framtidsmöjligheter för regionen och därmed för Sverige.

Befolkningsutvecklingen talar sitt tydliga språk. Stockholmsregionen växer allt snabbare. Enligt prognoser från Stockholms Handelskammare 2015 så kommer var

fjärde svensk att bo i Stockholmsregionen år 2045. Enligt länsstyrelsens rapport Läget i länet – Arbetsmarknad och ekonomi februari 2016 är huvudstadsregionen landets största arbetsmarknad och antalet sysselsatta uppgår till över en miljon med ca 100 000 pendlare från andra regioner.

Om utvecklingen fortsätter kommer Stockholm att vara den snabbast växande storstadsregionen i Västeuropa fram till 2030. Stockholm väntas växa dubbelt så snabbt som Köpenhamn och Zürich och nästan sex gånger snabbare än Paris.

Det finns dock flera faktorer som hämmar Stockholmsregionens fortsatta utveckling som kunskaps- och arbetsmarknadsregion. Under flera år har vi sett hur bostadsbristen ökat, hur kollektivtrafiken blivit allt mer överbelastad och hur vårdbolagens intressen har prioriterats framför vårdens kvalitet. Den växande befolkningen skapar ett efterfrågetryck på fungerande arbetsmarknad, utbildning och skola, bostäder, kommunikation och välfärd.

Även den sociala sammanhållningen är en viktig framtidsfråga. När de sociala klyftorna tillåts växa hotas Stockholmsregionens utveckling. Vi menar att de utmaningar som Stockholmsregionen står inför måste tas på största allvar. Stockholmsregionens positiva utveckling måste komma alla till del. Stockholmsregionen har enorma möjligheter, men om den ska kunna stärka sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion krävs politiska beslut och investeringar.

Vår övertygelse är att Stockholmsregionen behöver en framtidsinriktad urban tillväxtpolitik som gör det möjligt för företag och människor att utvecklas i regionen. Det förutsätter ett aktivt politiskt ledarskap och ett gemensamt ansvarstagande från stat, kommuner och landsting.

Fler jobb är grunden för allt

Stockholmsregionens arbetsmarknad har länge tillhört de starkaste i landet, men den positionen bör långt ifrån tas för given. För att Stockholmsregionen fortsättningsvis ska vara landets tillväxtmotor och innovationscentrum så behöver arbetskraftsdeltagandet öka och tillgången på rätt kompetens stärkas. I den hårda globala konkurrensen kan och ska Stockholmsregionen aldrig hävda sig med låga löner, lägre kompetens eller gårdagens teknik. I stället bör fokus riktas mot hur regionen kan fortsätta att ligga i framkant med nya affärsidéer, ökad produktivitet, höjd kompetens och goda arbetsvillkor.

En viktig del i en aktiv jobbpolitik är att identifiera och stimulera framtidsbranscher. I dag skapas de flesta av jobben i den privata tjänstesektorn. Stockholms län har en av Europas högsta bruttoregionalprodukter (BRP) per invånare, 72 procent högre än genomsnittet i Europa. Av 276 regioner i Europa intar Stockholmsregionen en niondeplats. Regionen svarar för 51 procent av Sveriges BNP och nådde 2014 toppnivå. Den privata sektorns andel av BRP uppgår till cirka 60 procent, vilket är betydligt högre än jämfört med övriga län i Sverige. Här finns ett viktigt politiskt vägval att göra framöver. Vi välkomnar att regeringen tydligt aviserar att svenska företag ska konkurrera med kompetens, produktivitet och innovationsförmåga – inte med låga löner.

I Stockholmsregionen finns unika möjligheter att skapa plattformar för samverkan mellan samhälle, akademi och näringsliv. Stora städer är viktiga kunskapscentrum, vilket måste tillvaratas. Genom att skapa kontaktytor mellan olika sfärer kan politiken bidra till en snabbare ackumulation av humankapital. Ju enklare och snabbare kunskapsutbyte kan ske, desto bättre förutsättningar för innovation, nytänkande och fler kunskapsintensiva tjänster.

Det är tydligt att Stockholmsregionen genomgår en strukturomvandling som alltmer löser upp traditionella gränser mellan tjänste- och varuproduktion. Stockholmsregionens tjänstesektor, finanssektor och inte minst it-sektor lever numera ofta i symbios med tillverkningsindustrin och andra företag runt om i landet. Denna strukturomvandling bör bejakas och mötas med en smart och framtidsinriktad politik. De stora exportindustrier som är etablerade i regionen får därmed bättre förutsättningar att utvecklas och nå nya marknader.

Ett område som särskilt bör lyftas fram är möjligheterna att skapa fler jobb inom sjukvårds- och läkemedelsområdet och det som brukar kallas livsvetenskaperna eller life science. Hälsa blir allt viktigare och allt fler efterfrågar vård, produkter och tjänster för ett friskare liv, både i Sverige och globalt. I det ligger stora möjligheter för Stockholmsregionen, vilken har stolta traditioner när det gäller forskning och utveckling av sjukvård, läkemedel och medicinteknik.

Länsstyrelsen i Stockholms län har, tillsammans med Tillväxtverket, kartlagt potentiella styrkeområden för Stockholmsregionen inom forskning, näringsliv och offentlig verksamhet. Stockholm har en stor potential att vara forskningsledande inom hälsa och life science men även inom cleantech och transport. Regionens storlek och befolkningstäthet möjliggör nära samarbete mellan forskning, näringsliv och offentlig verksamhet som gynnar klimatsmart innovation. Som stora, krävande och starka kunder kan Stockholmsregionens offentliga aktörer genom innovativ upphandling bidra till utveckling som är till gagn för hela landet, och på sikt för hela världen.

Offentlig upphandling är ett viktigt politiskt instrument för att stimulera innovationer. Genom så kallad innovationsupphandling kan okända lösningar på ett problem eller ett behov, för vilka det ännu inte har etablerats någon marknad, upphandlas. För Stockholmsregionens del vore det önskvärt med förkommersiella upphandlingar för områden som smarta elnät, transporter, infrastruktur och hållbara städer. Sådana upphandlingar skulle inte bara kunna generera nya produkter och ekologiskt hållbara systemlösningar för Stockholmsregionen, utan också fler arbetstillfällen.

Även höga klimat- och miljökrav driver på innovation. Om företag vet att offentliga upphandlare kommer att efterfråga de bästa lösningarna utifrån klimat- och miljösynpunkt kommer de att vara mer benägna att ta fram sådan teknik. En grönare offentlig upphandling är således inte bara nödvändig för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle, den är också viktig ur ett jobb- och utvecklingsperspektiv. Mot denna bakgrund gläds vi åt att myndigheten för upphandlingsstöd har ett brett perspektiv där innovationer, sociala hänsyn och miljö ingår.

Sverige har, tack vare vår stora och framgångsrika fordonsbransch, mycket goda möjligheter att etablera sig som ett världsledande kluster för infrastruktur, elvägar, autonoma fordon, mobilitetstjänster av olika slag och integration av dessa i marknadsrealistiska miljöer. Vi vill se fler testbäddar i Stockholm där offentlig sektor inte bara stöttar klustret utan medverkar genom en testmiljö som möter innovatörernas behov av att agera snabbt.

Med ett aktivt politiskt ledarskap och ett gemensamt ansvarstagande mellan kommuner, landsting och stat kan Stockholmsregionen gå från sin nuvarande styrkeposition till att vara världens mest innovationsdrivna ekonomi. Stockholm är bra, men tillsammans kan vi bli ännu bättre.

Det är även angeläget att främja tillväxten av sociala företag och socialt entreprenörskap. De sociala entreprenörerna ska kunna utveckla sina företag och erkännas som ett önskvärt inslag i marknadsekonomin. Ett sätt att främja tillväxt av sociala företag är genom att tydligare förstärka möjligheten att rikta offentliga upphandlingar mot sociala företag och idéburen sektor.

En viktig förutsättning för fler jobb och ökad tillväxt är också ordning och reda på arbetsmarknaden. Utnyttjande av illegal arbetskraft, oseriösa entreprenörer, tveksamt användande av F-skattsedlar och skattefiffel drabbar i hög grad de anställda men får också negativa konsekvenser för möjligheten till en sund konkurrens. Seriösa företag riskerar att slås ut eller tvingas att fuska för att överleva.

LO-distriktet har för sjätte året i rad granskat vilka rutiner kommunerna i regionen har för att kontrollera de leverantörer de köper varor och tjänster av. Rapporten från LO-distriktet visar att en stor andel av kommunerna i regionen saknar goda rutiner för upphandling.

För att Stockholmsregionens arbetsmarknad ska kunna utvecklas är det viktigt att möjligheten att ställa sociala krav vid upphandlingar förbättras – det måste bli ordning och reda på regionens arbetsplatser. Sveriges Radios granskning av taximarknaden och Skatteverkets granskning av städbranschen visar hur våra skattepengar används till social dumpning. 27 kronor i timmen för att köra våra äldre från vårdcentral till hemmet, 11 kronor i timmen för att städa exempelvis sjukhus åt den offentliga sektorn och 35 kr för att bygga en kommunal skola är verkligheten idag. Detta är oacceptabelt. I november 2016 röstade de borgerliga partierna med stöd av Sverigedemokraterna nej till regeringens förslag om arbetsrättsliga krav vid upphandling. Riksdagen sa nej till de delar av förslaget som handlar om att myndigheter vid behov ska ställa krav på arbetstid, lön och semester för leverantörernas personal. Enligt regeringens förslag skulle sådana krav ställas i upphandlingens slutfas. Riksdagen sa också nej till regeringens förslag om att ge upphandlande myndigheter rätt att ställa krav på att företagen ska erbjuda sina anställda försäkringar och tjänstepension. I maj 2017 beslutade riksdagen om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav när det gäller arbetstid, lön och semester vilket vi naturligtvis välkomnar.

Arbetslösheten i länet har en nedåtgående trend. Antalet sysselsatta har ökat med 35 300 personer på ett års sikt i Stockholmsregionen och sysselsättningsgraden ökade med 1,1 procentenheter till 71,3 procent. Länsstyrelsens återkommande rapport ”Läget i länet – arbetsmarknad och ekonomi” visar att 85 400 personer i Stockholms län var arbetslösa i maj 2017. Det motsvarar en arbetslöshet på 6,6 procent. Det kan jämföras med 7 procent vid motsvarande tidpunkt föregående år. En positiv trend är att det är de utrikes födda som driver sysselsättningstillväxten. Mellan 2016 och 2017 har antalet sysselsatta i gruppen utrikes födda ökat med 10 procent och står för hälften av regionens sysselsättningstillväxt. Detta är glädjande men regeringens fortsatta arbete med att stärka matchningen på arbetsmarknaden fortgår. Rapporten visar också att antalet arbetslösa ungdomar (15–24 år) uppgick till 24 600 personer under det första kvartalet. Av dessa var knappt 17 000 heltidsstuderande. Det motsvarar en ungdomsarbetslöshet på 18,1 procent för första kvartalet 2017 (20,6 procent 2016). Fortfarande återstår stora utmaningar. I dag löper unga som blir arbetslösa efter gymnasiet en betydligt större risk

att fastna i arbetslöshet än andra. Det är oacceptabelt. Vilken arbetsmarknad du har tillgång till bestäms bland annat av vilken utbildningsnivå du har. Därför är vi mycket positiva till att regeringen prioriterar jobbinsatser för unga arbetslösa.

En jobbinsats som också bör beaktas i sammanhanget är sommarjobb. Ett sommarjobb ger en fot in på arbetsmarknaden och är en viktig insats för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Genom sommarjobb får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats, de får praktisk arbetslivserfarenhet och referenser för sitt framtida jobbsökande. Tyvärr har granskningar visat att tillgången på kommunala sommarjobb varierar kraftigt i Stockholmsregionen. I vårpropositionen avsatte regeringen 105 miljoner kronor för att skapa sommarjobb för ungdomar i kommunerna – pengar som fördelas till kommunerna via Arbetsförmedlingen med kraven att detta inte påverkar tillkomsten av redan planerade sommarjobb. Detta är en viktig insats som måste fortsätta.

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb

Utbildning rustar människor för framtidens jobb och ger oss möjlighet att forma våra liv. Det är nyckeln till vår frigörelse och samtidigt en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling. En av Stockholmsregionens främsta tillgångar är att befolkningen i regionen har landets högsta utbildningsnivå. Trots det kvarstår stora utmaningar på utbildningsområdet i Stockholmsregionen.

I ett globalt perspektiv är det tydligt att storstadsregioner i allt större utsträckning blir nationella motorer för tillväxt och utveckling. Samtidigt blir den sociala polariseringen, alltså klyftan mellan människors livsvillkor, allt större i storstäderna. Den tydligaste markören för polariseringen är utbildningsnivå. För de som besitter efterfrågade kunskaper och kompetenser finns det goda möjligheter till ökade löner och karriärmöjligheter i storstaden. För dem med lägre utbildningsnivå är livschanserna betydligt mer begränsade. Inom sektorer för enkla servicetjänster, vilka har störst utbredning i de största städerna, är lönerna låga och anställningsvillkoren osäkra. Många lågutbildade står helt utanför arbetsmarknaden.

Stockholmsregionens arbetsmarknad är i hög grad segregerad efter utbildningsnivå, vilket har blivit särskilt tydligt under senare års ekonomiska kriser. Arbetslösheten för personer som saknar gymnasieutbildning ökade kraftigt i Stockholmsregionen 2009. När arbetsmarknaden sedan återhämtade sig i början av 2010 hade denna grupp svårt att komma tillbaka. En grupp med förhållandevis svag ställning på Stockholmsregionens arbetsmarknad är unga människor. En studie av Länsstyrelsen i Stockholms län visar att antalet unga i åldern 16–25 år som varken arbetar eller studerar har ökat i Stockholmsregionen de senaste åren.

Siffror visar också att drygt var tionde elev i Stockholms län går ut grundskolan utan att vara behörig till gymnasiet. De flesta av länets elever som inte når grundskolans mål lyckas inte heller ta en gymnasieexamen fem år efter inskrivning; majoriteten hoppar av sina studier. Ett sätt att öka antalet unga som väljer att läsa in grundskolebehörighet är genom att socialtjänstlagen tydliggörs så att det är möjligt att slutföra grundskolan med bibehållet försörjningsstöd. Av de elever som började gymnasiet i Stockholms län 2009 var det 75 procent som fyra år senare hade slutfört sin gymnasieutbildning, en siffra som är lägre än genomsnittet för riket. Stockholmsregionen har en högre andel

avhoppare i gymnasieskolan som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än i övriga landet.

Det har skett en stark sysselsättningsökning bland utrikes födda i Stockholmsregionen, vilket är positivt. Dock har utrikes födda fortfarande en klart lägre sysselsättningsgrad än genomsnittet i Stockholmsregionen.

Samtidigt som många lågutbildade saknar arbete karakteriseras svensk arbetsmarknad i dag av att många företag inte kan rekrytera den kompetens som de behöver. Så även i Stockholmsregionen. Den regionala yrkesbarometern för Stockholms län 2014 pekar på att den utmaning som kommer att växa mest i Stockholms län framöver är missmatchen mellan utbud och efterfrågan på länets arbetsmarknad. Några bristyrken i regionen är byggnadsingenjörer, specialistsjuksköterskor, kockar, bagare och systemutvecklare. Vi ser att det finns många lediga jobb och att vi har långa listor på bristyrken men för få utbildningsplatser. Vi behöver arbeta med kompetensförsörjning för att kunna lösa matchningsproblemet.

En grundförutsättning för Stockholmsregionens tillväxt är att nya och etablerade företag hittar rätt kompetens för att kunna växa och utvecklas. En god kompetensförsörjning bygger på effektiva matchningsprocesser, tillvaratagande av allas kompetenser på arbetsmarknaden och breda investeringar i utbildning. De flesta yrken där det är brist på arbetskraft kräver minst gymnasieutbildning. Mot denna bakgrund välkomnar vi regeringens satsningar på att stärka gymnasiet samt bygga ut komvux, yrkesvux och yrkeshögskolan.

För att kunna driva morgondagens forskning och innovation behövs också satsningar på den högre utbildningen. Enligt Stockholms läns landstings beräkningar kommer det år 2030 att saknas 70 000 högutbildade i Stockholmsregionen. Att möta den förutspådda bristen är angeläget, inte bara för regionens utan hela landets framtida tillväxt och välstånd. Flera indikatorer pekar på att Stockholmsregionens högskoleresurser i dag är underdimensionerade. En jämförelse mellan landets tre storstadsregioner visar att antalet högre utbildningsplatser i förhållande till befolkningen är betydligt fler i både Skåne och Västra Götalandsregionen än i Stockholms län. Därför välkomnar vi regeringens utbyggnad av högskolor, universitet och yrkeshögskolan och vill understryka vikten av att dessa investeringar kommer vår region till godo.

Vi är även positiva till att regeringen avser att förbättra kvaliteten på flera högskoleutbildningar. En granskning gjord av Högskoleverket anmärker på att flera utbildningar i Stockholmsregionen har bristande kvalitet, däribland högre kurser i nationalekonomi, statsvetenskap och data- och systemvetenskap.

Allvarlig bostadsbrist hotar jobbtillväxten

En central förutsättning för att Stockholmsregionen ska kunna stärka sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion är att det finns bostäder. Det måste finnas en fungerande koppling mellan arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

I dag har Stockholms bostadsmarknad stora problem. Den är trögrörlig och det finns en stor och allvarlig bostadsbrist som utgör hinder för regionens utveckling och tillväxt. Det beror framför allt på att Stockholmsregionens befolkning växer rekordsnabbt samtidigt som bostadsbyggandet släpat efter kraftigt, beroende på Alliansens ideologiska ombildningar av hyreslägenheter till bostadsrätter som resulterat i att antalet

hyresrätter i dag är en tredjedel mindre än för 20 år sedan. Den här bilden bekräftas av länets kommuner som uppger att det råder ett underskott på den lokala bostadsmarknaden. På frågan hur det kommer att se ut om fem år svarar 25 av 26 kommuner att det kommer att vara ett fortsatt underskott, och störst är bristen på hyresrätter.

De senaste årens politik har fått igång bostadsbyggandet. 2016 byggdes 62 000 nya bostäder och under 2017 förväntas hela 72 000 bostäder byggas. Orsakerna till detta är flera, men regeringens investeringsstöd är en viktig del. Vi ser också att olika kommuner i Stockholms län har valt att agera olika. Alla kommuner verkar inte värna om blandade upplåtelseformer, vilket för oss som socialdemokrater är ett problem. Det innebär att bostadsbristen varierar mellan länets kommuner. Samtidigt ser vi att behoven fortfarande är stora. Det måste byggas fler billiga hyresrätter i hela regionen. Dessutom behöver det göras stora renoveringar i befintliga bostäder, särskilt miljonprogramsområdena, utan att de boende tvingas bort på grund av orimliga hyreshöjningar. Det nuvarande föreslagna energieffektiviseringsstödet riktat mot renovering i miljonprogramsbostäderna är en viktig reform för att förbättra Stockholmsregionens bostadsbestånd. En sådan reform ger också positiva arbetsmarknadseffekter.

Bostadsbristen har också en tydligt negativ effekt på tillväxten. HSB och Riksbyggen har låtit konsultföretaget WSP beräkna de regionalekonomiska effekterna av ett fortsatt lågt bostadsbyggande och utvecklingen av befolkningstätheten. Resultatet är alarmerande. Bara i Stockholm kan bristen på bostäder leda till ett produktionsbortfall på 660 miljarder kronor över 20 år, och därför måste den positiva byggtakten fortsätta under lång tid framöver.

Den allt hårdare konkurrensen om bostäderna påverkar särskilt unga och studenter. Detta är allvarligt eftersom Stockholms län har en ung befolkning jämfört med landet i övrigt. Trots ett ökat byggande av studentbostäder råder det fortfarande en brist på studentbostäder i Stockholmsregionen. Detta gör att många riskerar att välja bort Stockholm som bostadsort när de ska påbörja en utbildning eller pröva ett nytt arbete. Det produktionsbortfallet innebär i förlängningen ett hot mot regionens tillväxt och attraktionskraft.

Även bostadssegregationen mellan nyanlända och övrig befolkning hämmar tillväxten i regionen. När människor utan erfarenhet av den svenska bostadsmarknaden, och med litet inflytande över sitt eget boende, begränsas till vissa utsatta områden skapas negativa utvecklingstrender. Alla kommuner måste ta ansvar för att alla människor ska få likartade förutsättningar på bostadsmarknaden i Stockholmsregionen.

Slutligen har bostadsproblematiken fördjupats av den omfattande utförsäljningen av allmännyttiga bostäder i flera av Stockholms läns kommuner. En väl fungerande bostadsmarknad kännetecknas av rörlighet och tillgänglighet – människor ska enkelt kunna komma in på bostadsmarknaden och utvecklas i sitt boende när livet förändras. I dag riskerar Stockholmsregionen att bli en region främst för den som har råd att köpa sin egen bostad, med ökande boendesegregation som följd.

Att ha någonstans att bo är en grundläggande rättighet. Hemlöshet är ett yttersta uttryck för social utsatthet och tyvärr ett problem som växer i Stockholmsregionen. Därför välkomnar vi naturligtvis regeringens utspel inför budgetpropositionen 2018, där 25 miljoner kronor per år ska allokeras till Sveriges kommuner för att motverka akut hemlöshet. Detta är bra, men politiken måste utveckla sina verktyg för att motverka

hemlöshet, då just hemlöshet är det kanske grövsta fenomenet som manifesterar att våra trygghetssystem fortfarande har brister.

Regeringens mål är minst 250 000 nya bostäder till år 2020. Vi socialdemokrater i Stockholmsregionen välkomnar regeringens ambitioner på det bostadspolitiska området. Samtidigt vill vi understryka vikten av att framtida investeringar kommer vår region till del. Utan fler bostäder stannar Stockholmsregionens tillväxt.

Bättre kommunikationer för fler i jobb

Infrastrukturplaneringen i Stockholmsregionen är komplex och en av regionens, och landets, stora framtidsutmaningar. Transportinfrastrukturen i regionen har ett stort behov av innovationer och investeringar.

Vid flera tillfällen har det tillsatts statliga förhandlingspersoner för att försöka hitta samförstånd om större infrastrukturprojekt, nu senast Stockholmsförhandlingen och dess fortsättning i Sverigeförhandlingen. Den nu rådande förhandlingsordningen har inneburit problem för den gemensamma regionsplanens prioriteringar.

Vi socialdemokrater i Stockholmsregionen vill se en större kontinuitet och utveckling av dialogen mellan staten och Stockholmsregionen. Vi föreslår därför att man ser över möjligheten att finna en mer permanent struktur som inte bara har i uppgift att komma fram till samförstånds lösningar utan också att ta ett visst ansvar i genomförandeprocesserna.

Trafikverket konstaterar i en rapport att Stockholmsregionen behöver minska biltrafiken med 14 procent om regionen ska klara sina miljö- och klimatåtaganden samtidigt som verket i samma rapport prognostiserar en ökning av biltrafiken med 25 procent om inget görs.

En central förutsättning för att Stockholmsregionen ska kunna behålla sin attraktionskraft som kunskaps- och arbetsmarknadsregion är att det finns fungerande kommunikationer och infrastruktur. När kommunikationerna är snabba och pålitliga vågar fler människor söka jobb i andra delar av länet och företag kan rekrytera personal från ett större upptagningsområde. Det måste byggas upp en ekologiskt hållbar infrastruktur med varaktiga möjligheter till arbete, boende, utbildning, service och kommunikation.

I en utgåva av länsstyrelsen från 2016 kartläggs pendlingsströmmarna i Stockholms län. Kartläggningen visar på stora pendlingsströmmar som ökar markant: En stor andel av de förvärvsarbetande i Uppsala och Södermanlands län har sina arbetsplatser i Stockholmsregionen. Även om inpendlingen bromsar något mot tidigare mätningar är den fortfarande en viktig del av kompetensförsörjningen och svarar för 8,54 procent av arbetsmarknaden i länet.

Samtidigt som det sker en betydande arbetspendling ut från Stockholms län är den inomregionala arbetspendlingen ännu större. Nästan hälften av de förvärvsarbetande i länet har sin bostad i en kommun och arbetar i en annan. En viktig slutsats är att infrastrukturen måste förbättras för att underlätta pendlingsströmmarna i regionen. I dag ägnar tyvärr stockholmarna mer tid åt pendling än de har semester. En rapport från Stockholms Handelskammare visar att i snitt 6,4 arbetsveckor om året går åt till arbetspendling i Stockholms län. En förklaring till den långa restiden i Stockholmsregionen är kollektivtrafikens låga medelhastighet. En bilresa i rusningstid

går betydligt fortare än en genomsnittlig kollektivresa. Kollektivresornas hastighet i Stockholm ligger på 20 kilometer i timmen, medan bilen rullar fram i 36 kilometer i timmen. Under senare år har kollektivtrafiken förlorat andelar till bilismen i regionen. En ökad biltrafik leder till ökade koldioxidutsläpp. Detta förhållande är inte ekologiskt hållbart. En modern tillväxtorienterad politik som tar hänsyn till klimatet och kommande generationer kräver att fler väljer att resa kollektivt och att färre väljer bilen. Då måste kollektivresandet göras så attraktivt och grönt som möjligt.

Det finns flera möjliga gröna lösningar inom Stockholmsregionens infrastruktur. Att bygga ut tunnelbanan så att den blir tillgänglig och attraktiv för fler är en viktig del, att anpassa befintliga och nya vägprojekt så att de har en hög kapacitet och framkomlighet för busstrafik är en ytterligare viktig del. Ett intressant förslag är ”Vision Stockholmsbågen” som skulle innebära att den befintliga Norrortsleden, Förbifart Stockholm och den planerade Tvärförbindelsen Södertörn kopplas ihop samt att körfält reserveras för sammankopplade bussar med plats för upp till 250 passagerare. Denna typ av gröna förslag är viktiga för att bygga en hållbar Stockholmsregion. En sådan satsning skulle också kunna förstärka nyttan av mer sjötransporter via den nya hamnen i Norvik. Denna typ av gröna förslag är viktiga för att bygga en hållbar Stockholmsregion.

I dag är inte längre bilen den statushöjare den en gång var, och många arbetsplatser har flyttats från parkeringsnära adresser till mer kollektivtrafiknära lägen. Det är viktigt med ett fungerande vägnät i hela Stockholmsregionen. Ju närmare norra och södra Stockholm knyts samman desto bättre blir förutsättningarna för en gemensam regional arbetsmarknad. Ett bra vägnät är också viktigt för att minska trängseln i trafiken och skapa förutsättningar för regionen att växa miljömässigt. Den långsamma arbetspendlingen är också samhällsekonomiskt kostsam. Enligt myndigheten Trafikanalys uppgår kostnaden för trängsel och förseningar för arbetspendlingen i Stockholmsregionen till 6,3 miljarder kronor årligen.

Om Stockholmsregionen ska kunna växa på ett hållbart sätt behövs breda överenskommelser om kollektivtrafikens utbyggnad och infrastruktur. Överbelastade transportnät och framkomlighetsproblem är resultatet av decennier av eftersatta investeringar i infrastrukturen. Även underhållet av Stockholms infrastruktur har hittills varit dåligt.

En central framtidsfråga är tunnelbanan, som med sin enorma kapacitet i hög grad utgör basen i Stockholms kollektivtrafiksystem. I takt med att regionens befolkning växer blir dagens tunnelbanenät allt mer överbelastat och trängseln ökar. Ett konkurrenskraftigt Sverige kräver utbyggd tunnelbana. Även möjligheterna till nya tvärförbindelser bör ses över, utifrån en helhetssyn på hur regionens kommunikationer ska utvecklas.

Arlandas ställning som nationell nod måste stärkas. Flygkapaciteten till och från Arlanda behöver öka som en konsekvens av ökat internationellt resande. Det innebär stora investeringar på Arlanda med en fjärde rullbana parallellt med de två tidigare banorna. Därtill behövs utbyggnad av uppställningsplatser, terminaler och servicefunktioner m.m. Regeringen måste ta ett helhetsansvar både vad gäller kapacitetsbehov och för smarta sätt att ta sig till och från Arlanda. Det handlar bland annat om att avsluta Arlanda Express koncession 2040 och möjliggöra angöring av en eventuell höghastighetsbana.

För att kunna bygga morgondagens Stockholmsregion och förbättra vardagen för alla behöver vi satsa på en väl fungerande kollektivtrafik anpassad efter den ökande

befolkningsmängden. Detta är avgörande för fortsatt tillväxt, ekonomiskt, socialt och en miljömässigt hållbar storstadsregion. Vi vill betona vikten av att kommande satsningar har ett helhetsperspektiv och kommer Stockholmsregionen till del.

Infrastrukturplaneringen i Stockholmsregionen är komplex och en av regionens, och landets, stora framtidsutmaningar. Transportinfrastrukturen i regionen har ett stort behov av innovationer och investeringar.

En modern arbetslinje kräver bra välfärd

En väl fungerande kunskaps- och arbetsmarknadsregion förutsätter en modern välfärd för växande storstäder. När välfärden fungerar och omfattar alla vågar människor mer: byta jobb, starta företag, flytta eller börja studera. Det skapar ett positivt förändringsklimat som gynnar den ekonomiska och sociala utvecklingen. Om välfärden håller en hög kvalitet, styrs av behov och ges på lika villkor oavsett bakgrund så sprider den risker, möjligheter och trygghet över livet. Därför behöver vi satsa på en välfungerande välfärd som underlättar för fler människor att komma i arbete.

Stockholmsregionens arbetsmarknad är igång 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan. Om människors vilja till arbete ska kunna tillvaratas fullt ut behövs det en fungerande välfärd med anpassade öppettider och god bemanning. Utarmningen av kommuner och stadsdelar där den offentliga servicen successivt minskar är ett hinder för regionens tillväxt. Den höga befolkningstillväxten innebär att utbudet successivt måste öka och inte tvärtom.

Under de senaste åren har situationen på sjukhusen i Stockholms län blivit alltmer kaotisk. Trots att flera utredningar har pekat på ett stort behov av nya vårdplatser i regionen har ingenting hänt. Redan 2007 framhöll Vårdplatsutredningen behovet av fler nya vårdplatser i Stockholms län. Det var en bild som bekräftades av Vårdplatsutredningen 2010. Men i stället för att lösa sjukvårdens långsiktiga utmaningar, så har den moderatledda landstingsminoriteten ägnat sig åt att införa ett stort antal vårdval inom specialistsjukvården med ersättningssystem som lett till en uppstyckad vårdkedja och bristande informationsöverföring. Personalen får allt mindre tid för patienter och allt mer tid och resurser ägnas åt administration och byråkratisk överbyggnad.

Under de senaste åren har vi sett resultatet i form av tidvis rekordhög beläggingsgrad och pressad personal. När vårdbehoven försummas samtidigt som Stockholms befolkning kraftigt ökar, blir situationen till slut ohållbar. Detta är ett politiskt ansvar som kräver politisk handlingskraft som prioriterar vården för de sjukaste och sköraste. Även den svenska förlossningsvården måste bli bättre. Under de senaste åren har allt fler rapporter kommit som pekat på tuffa arbetsvillkor och risker för patientsäkerheten – inte minst i Stockholmsregionen. Därför är det bra att regeringen nu föreslår en riktad satsning på att förbättra vården, förlossningsvården och eftervården samt stärka insatserna för kvinnors hälsa.

Vidare står äldreomsorgen inför stora utmaningar. Allt fler blir allt äldre och andelen äldre i befolkningen kommer att öka. Samtidigt innebär en åldrande befolkning en stor utmaning för äldreomsorgen och sjukvården. En rapport från fackförbundet Kommunal visar att de resurser som läggs på äldreomsorgen har minskat rejält sedan 1980 trots att de äldre blir allt fler. Samtidigt ökar anhörigomsorgen dramatiskt. Ungefär 100 000

personer har gått ner i arbetstid eller helt slutat arbeta för att vårda en anhörig. Denna utveckling är oacceptabel och strider mot en modern arbetslinje.

Kvaliteten i äldreomsorgen måste höjas samtidigt som vi möter ökade behov av vård, omsorg och personal. Äldreomsorgen måste därför skifta fokus från vårdperspektivet där samhället ensidigt bestämmer förutsättningarna för den äldres och anhörigas behov. Behovet av satsningar på äldreomsorgen förstärks av Stockholms demografiska utveckling. Mot denna bakgrund anser vi att regeringens aviserade välfärds miljarder till bland annat äldreomsorgen i budgetpropositionen för 2017 var en viktig satsning som vi gärna ser mer av.

En modern arbetslinje kräver också bra barnomsorg. I dag tvingas människor tacka nej till arbete på grund av att det inte finns barnomsorg på de tider som arbetet kräver. Det är inte godtagbart. Det borde vara självklart att barn erbjuds barnomsorg i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier – så även under tidiga morgnar, kvällar, nätter, helger och sommartid. Vi är därför positiva till att regeringen avsätter medel för ett stimulansbidrag till de kommuner som erbjuder omsorg på kvällar, nätter och helger. Utökade öppettider är ett viktigt smörjmedel för näringslivet och för arbetslinjen och en viktig förutsättning för att såväl kvinnor som män ska kunna försörja sig.

Den höga befolkningstillväxten i Stockholmsregionen och en växande andel äldre innebär ett växande behov av personal inom välfärdstjänsterna. I en utbildnings- och arbetsmarknadsprognos som Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort pekas på en arbetskraftsbrist framåt 2025 inom vård och omsorg. Inom hälso- och sjukvård samt social omsorg väntas efterfrågan öka kraftigt på såväl gymnasieutbildad som eftergymnasialt utbildad personal. I Stockholms län väntas efterfrågeökningen bli drygt 45 procent, vilket kan jämföras med en motsvarande uppskattad ökning på cirka 25 procent i Skåne och Västra Götaland. Vi är därför positiva till att regeringen avsätter medel för yrkesvux och lärlingsvux.

Ett annat yrkesområde där en relativt kraftig bristsituation förväntas uppstå är bland pedagogik- och lärarutbildade. Även här utmärker sig Stockholmsregionen i förhållande till landets två övriga storstadsregioner. I Stockholms län beräknas efterfrågan inom detta område öka med 35 procent fram till år 2025, medan motsvarande ökning i Skåne och Västra Götaland ligger på 25 procent. För att vända utvecklingen i den svenska skolan behöver vi skickliga och engagerade lärare. Därför välkomnar vi regeringens investering i Lärarlönelyftet. Även regeringens satsning för 3 600 nya utbildningsplatser på lärar- och förskolläraryrket bidrar till kunskapslyft i skolan. Dessa investeringar ökar läraryrkets attraktionskraft och förbättrar resultaten i skolan. Vi vill se en fortsatt utbyggnad av antalet lärarutbildningsplatser med hänsyn till var i landet behovet av lärare är som störst.

Ytterligare ett yrke där efterfrågan på utbildad personal kommer att öka i Stockholms län är förskollärare. Fram till 2025 beräknas efterfrågan öka med 25 procent vilket framförallt beror på att antalet barn inom barnomsorgen förväntas öka kraftigt. För att attrahera fler till läraryrket så att vi kan möta lärarkrisen krävs huvudsakligen att läraryrkets attraktivitet höjs och att det skapas fler vägar till läraryrket. Därför är regeringens satsning på fler vägar till och tillbaka till läraryrket välkommen.

En urban tillväxtpolitik för Stockholmsregionen bör beakta behoven av utbildad personal inom välfärden. Det är också viktigt att framtidens välfärdsarbetare erbjuds attraktiva arbetsvillkor.

Social sammanhållning och framtidstro

En väl fungerande kunskaps- och arbetsmarknadsregion förutsätter social sammanhållning. Människor som känner delaktighet och trygghet har bättre möjligheter att ta risker, utvecklas och förverkliga sina bästa stämningars längtan.

Samhällsgemenskap och individuellt självförverkligande är helt enkelt en förutsättning för varandra, inte en motsättning.

I dag ser vi växande sociala klyftor och ökad polarisering i Stockholmsregionen. Livschanserna är mer varierande i regionen än på många andra håll i landet, något som en resa genom Stockholm med tunnelbanan tydligt visar. Från det välbärgade Östermalm till det fattigare Skärholmen sjunker årsinkomsten med 215 000 kronor och medellivslängden med 3 år för kvinnor och nästan 4 år för män och andelen som klarar grundskolan är 18 procent lägre. Trots att befolkningen i Stockholmsregionen växer i princip lika mycket i norra och södra delarna saknas investeringar för att möta det växande behov som följer av befolkningstillväxten. Detta leder till ojämlika livsförutsättningar, segregation och att vi inte tar till vara den potential som finns här.

Särskilt bekymmersamt är att klyftorna i barns ekonomiska uppväxtvillkor är fortsatt stora. En tydlig trend är att inkomstskillnaderna mellan de rikaste och de fattigaste barnfamiljerna har ökat kraftigt. Boendesegregationen tydliggör och spår på skillnaderna ytterligare. I Täby är andelen fattiga barn endast 3,3 procent mot Södertälje där 21,1 procent av barnen lever i barnfattigdom. På stadsdelsnivå i Stockholm blir skillnaderna också tydliga då andelen fattiga barn i Rinkeby-Kista ligger på 36,2 procent medan motsvarande siffra i Bromma är 4,9 procent. Idag framhåller flera internationella organisationer, däribland OECD och IMF, att sociala motsättningar kan hota stabiliteten i hela samhället.

Liksom andra storstadsregioner i landet drabbas Stockholmsregionen av en otrygghet som kommit att utvecklas i takt med allt fler dödsskjutningar och organiserad kriminalitet. Kriminaliteten är ett hot mot vårt öppna demokratiska samhälle och ett allvarligt hinder mot den framtidsregion vi vill utveckla, där var och en är med och hjälps åt. För en trygg Stockholmsregion måste det till krafttag mot kriminaliteten och dess orsaker. Den som upptäcks med droger eller vapen ska bli föremål för straffrättsligt förfarande direkt. Polisen måste få resurser och stöd för att få bort de kriminella aktiviteterna som sker öppet på torgen eller framför butiker. Jourdomstolar i storstadsregioner kan vara ett alternativ för snabbare lagföring. Även straffskalor bör ses över så att polisen kan prioritera arbetet mot gängkriminaliteten. Stockholmsregionen behöver fler poliser i yttre tjänst och långsiktig närvaro. Långsiktigt arbete innebär att medborgare känner igen områdets poliser (till skillnad från tillfälliga insatser) och kan söka hjälp tillförlitligt. Vår förhoppning är att polisens arbete i mycket större omfattning ska kunna fokusera på det preventiva brottsförebyggande arbetet. Slutligen behövs stöd till funktioner som arbetar med avhoppare. Riktade resurser behövs till sociala insatsgrupper för att minska köerna för de som vill hoppa av kriminalitet. I det arbetet är de uppsökande verksamheterna som riktar sig till de som står utanför systemet av avgörande vikt.

Åtskilliga internationella studier visar till exempel ett entydigt samband mellan ojämlikhet och våldskriminalitet. Den som befinner sig i långvarig arbetslöshet, fattigdom, missbruk eller segregation riskerar i större utsträckning att komma i kontakt med kriminalitet. Forskning visar också att den sociala rörligheten är större i länder med förhållandevis jämn inkomstfördelning än i länder med stora inkomstskillnader.

En central utmaning för Stockholmsregionen är att överbrygga skillnaderna i livschanser mellan utrikes och inrikes födda. I Stockholms län är nästan 21 procent av befolkningen född utomlands, en betydligt större andel än rikets 15 procent. Detta är en tillgång för vår region som måste tillvaratas. När människor flyttar sprids arbetskraft, kunskap och idéer, och nya möjligheter uppstår. Utrikesfödda i Stockholms län är dessutom mer högutbildade än genomsnittet bland utrikesfödda i landet. Samtidigt tar det alldeles för lång tid för många nyanlända och invandrade att etablera sig på Stockholmsregionens arbetsmarknad. Vi socialdemokrater anser att alla i vår region måste ges möjlighet att försörja sig själva. Det förutsätter en arbetsmarknad som är öppen för alla och som är fri från diskriminering.

65 miljoner människor är på flykt, och mer än hälften är barn. Vi står nu inför en av de största flyktingkatastroferna sedan andra världskriget. Detta innebär att fler flyr och lämnar sina hem för att söka skydd i Sverige. Under 2015 befann sig ungefär 12 procent av landets asylsökande i Stockholms län. Det krävs ett humant flyktingmottagande som särskilt tar hänsyn till barnens situation. Att bo hos sina nära och kära är en trygghet. EBO kom till för att man lättare direkt skulle bosätta sig där det finns jobb och bostäder. Istället har det visat sig att nyanlända bosätter sig hos släktingar och vänner. Detta leder till att redan trångbebodda bostadsområden belastas ytterligare och att möjligheten att stå på egna ben minskas. Därför måste kvaliteten på anläggningsboenden höjas och EBO i grunden göras om. Positiva incitament för att söka boende och jobb i hela landet bör utformas och Sveriges kommuner måste ta sitt ansvar för en solidarisk human migrationspolitik. Arbete och utbildning är den främsta nyckeln till etablering. Vi välkomnar därför regeringens satsningar på etablering och mottagande.

Social sammanhållning är avgörande för Stockholmsregionens framtid. Vi menar att varje invånare ska ha rätt till verkligt inflytande och delaktighet i frågor som berör ens vardag. En grund för det är att människor kan samlas och mötas. Därför måste möjligheter till sammanslutningar, föreningsaktiviteter och andra demokratiska aktiviteter kunna genomföras utan större kostnader. Möteslokaler, fritidsgårdar, idrottsplatser och andra offentliga mötesplatser behöver ingå i planeringen av nya bostadsområden och rustas upp där det finns befintliga. Tillgången till kultur och eget kulturskapande måste också bli mer jämnt fördelad och inte vara beroende av inkomst eller bostadsadress. Människor växer och blir rikare av kultur och det ska alla kunna få vara en del av. Kulturen behöver vara nära och investeringar måste möta efterfrågan på nya kulturskolor, lokala kulturhus och sänkta avgifter.

Teres Lindberg (S)

Alexandra Völker (S)

Azadeh Rojhan Gustafsson (S)

Emanuel Öz (S)

Lawen Redar (S)

Mathias Tegnér (S)

Anders Österberg (S)

Björn von Sydow (S)

Ingela Nylund Watz (S)

Leif Nysmed (S)

Serkan Köse (S)

Sultan Kayhan (S)

Yilmaz Kerimo (S)